

Leiden

Groenrapportage

2025

Colofon

Groenrapportage 2025 is een uitgave van de gemeente Leiden.

Opmaak

Studio, gemeente Leiden

Beeld en fotografie

Buro JP, Bureau Stadsnatuur, Koen van Zoest (KNNV) en diverse foto's medewerkers gemeente Leiden.

Disclaimer

Bij het samenstellen is de grootst mogelijke zorgvuldigheid nagestreefd. Toch kan de informatie in deze uitgave niet juist of onvolledig zijn. De gemeente Leiden is hiervoor niet aansprakelijk. Als u van mening bent dat er beeldmateriaal is gebruikt waarover u het beeldrecht heeft, neem dan contact op met de gemeente Leiden via postbus 9100, 2300 PC Leiden.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen, in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Leiden.

Inhoudsopgave

Inleiding	7
1. Gerealiseerde groenprojecten.....	8
1.1. Renoveren en Herinrichten Parken.....	8
1.2. Groene Hoofdstructuur.....	12
1.3. Biodiversiteit.....	13
2. Overige projecten	16
2.1. Duurzame wijkvernieuwingen.....	16
2.2. Autoluw.....	17
2.3. Infrastructurele projecten	18
3. Vergroenen versteende locaties.....	20
4. Samen aan de slag	24
5. Groene daken.....	26
6. Groen areaal	28
6.1. Cultuurbepplanting.....	29
6.2. Grasland.....	30
6.3. Bosplantsoen.....	31
6.4. Hagen.....	31

7. Bomen	32
8. Waardering groen.....	34
9. Stand van zaken biodiversiteit	36
9.1. Planten.....	36
9.2. Libellen	37
9.3. Dagvlinders	38
9.4. Vogels.....	40
9.5. Vleermuizen	42
9.6. Citizen Science	43
Bijlage 1: Overzicht afgegeven omgevingsvergunningen	44
Bijlage 2: Landelijke groenrapportages en onderzoeken.....	53
Klimaat-effectatlas	53
Nationaal Dashboard Toekomstbestendige Leefomgeving	55
Onderzoek “Tekort aan groen in Nederlandse steden”	56

Inleiding

Met het uitvoeringsprogramma “Leiden Biodivers en Klimaatbestendig. Samen maken we Leiden groener, gezonder en klaar voor de toekomst!” is de ambitie bepaald: in 2050 is Leiden een klimaatbestendige stad, is de stad zichtbaar groener geworden en is de biodiversiteit vergroot. Leiden heeft als dichtbebouwde stad met een bouwopgave geen gemakkelijke opgave. Om de inspanningen en effecten van het vergroenen van Leiden zichtbaar te maken rapporteert het college sinds 2019 over de kwantitatieve en kwalitatieve toevoeging van groen. Voor u ligt de vierde editie van de Groenrapportage, gekoppeld aan de jaren 2022, 2023 en 2024. In 2022 hebben we besloten om deze rapportage eens in de vier jaar te maken (Z/22/338322). Dit is een logische frequentie, omdat de resultaten op groen en biodiversiteit pas over een aantal jaar zichtbaar zijn in de stad. Het doel van het maken van deze rapportage is om te analyseren en conclusies te kunnen trekken over de toe- of afname van de hoeveelheid groen, de veranderingen in de kwaliteit van het groen en het effect van beheersmaatregelen.

Zoals aangegeven bij de eerdere edities van de groenrapportage heeft dit document een lerend karakter. Net als andere gemeenten is Leiden aan het zoeken naar goede indicatoren en datasets om de veranderingen in het groen en de biodiversiteit te kunnen meten. Hoe krijgen we bijvoorbeeld naast het gemeentelijk groen ook inzicht in het particulier groen? We houden de technologische ontwikkelingen om analyses te maken van het groen in de stad met behulp van luchtfoto's in de gaten. In 2023 hebben we ervaring opgedaan met de BomenMonitor (Z/23/3571508). Landelijk komt er steeds meer informatie beschikbaar. Deze informatie hebben we opgenomen in bijlage 2. Het is goed om te beseffen dat er nog steeds beperkingen zijn met betrekking tot beschikbare data en dat het kostbaar is om deze analyses uit te laten voeren.

1. Gerealiseerde groenprojecten

1.1. Renoveren en Herinrichten Parken

Leiden heeft veel parken. Om de kwaliteit van deze parken te behouden, te versterken en aan te passen aan nieuwe behoeften, heeft Leiden een Investeringsprogramma Parken (IP Parken), waarin middelen zijn gereserveerd om ieder jaar één of meerdere parken te renoveren. Aan de hand van de evaluaties van de beheerplannen wordt jaarlijks bepaald welke parken in aanmerking komen voor een grootschalige onderhoudsbeurt. De afgelopen jaren zijn verschillende parken opgeleverd.

1.1.1. Polderpark Cronesteyn

In polderpark Cronesteyn loopt een omvangrijk project om verschillende aanpassingen aan de inrichting uit te voeren, zoals die zijn opgenomen in het beheerplan. Zowel het opstellen van het beheerplan als de uitvoering van de aanpassingen gebeuren in nauw overleg met de Stichting Groen Cronesteyn. Nieuwe onderdelen in dit beheerplan zijn de aanleg van een ondiepe paddenpoel voor amfibieën, insecten en andere kleine waterorganismen; In het weidevogelgebied is een verhoogd peilvak met watermolentje aangelegd waarmee in het broedseizoen de waterstand in de polder tot wel 40 cm verhoogd kan worden; in het Reigersbos is een bijenbiotoop met fruitboomgaard aangelegd; er zijn natuurvriendelijke oevers aangelegd in de Oostelijke Graslanden en nieuwe bomen met duurzaam sortiment aangeplant in de zone langs het spoor.

Figuur 1 Park Cronesteyn is uitgebreid met een paddenpoel

Figuur 2 Verbeteringen voor weidevogels – stuw voor hoger waterpeil en windmolentje (foto: Bureau Stadsnatuur)

Figuur 3 De Blauwe knoop heeft zich goed hersteld in Park Cronesteyn

De moerastuin in het Polderpark is een bijzonder en kwetsbaar stukje vochtig grasland. In een deel daarvan is groot onderhoud uitgevoerd waarbij een deel van de zode is geplagd, groot onderhoud aan hakhoutbosjes is uitgevoerd, de bloemrijke oever in ere is hersteld, het maaiveld plaatselijk nog wat verder is verlaagd en een eerste kreekje is uitgediept. De flora in de moerastuin is geïnventariseerd en aan het maaiwerk is in samenwerking met de beheerder bijzondere aandacht besteed. En met een mooi resultaat want de rietbegroeiing is flink teruggedrongen en kenmerkende flora als de Blauwe knoop heeft zich goed hersteld. Voor de rietkragen is een fasering in vier jaar opgezet en daarvan zijn de eerste twee jaren al uitgevoerd. Afgelopen winter is de eerste fase groot onderhoud uitgevoerd aan de houtkade, de houtsingels en de parkbosjes. Dit project loopt nog door in 2027 en 2029, omdat verschillende werkzaamheden aan de moerastuin en de bosvakken gefaseerd worden uitgevoerd.

1.1.2. Korte Vlietpark

Het Korte Vlietpark is grotendeels opnieuw ingericht met wandelpaden, ecologisch beheerde bermen, nieuwe bankjes en speeltoestellen en de aanplant van ecologische bollen en vaste planten. Met de herinrichting is ook een eerste stap gezet in de realisatie van de Tweede Groene Ring.

Figuur 4 Nieuwe wandelpaden, bankjes en speeltoestellen in het Korte Vlietpark

1.1.3. Beethovenpark

In dit park zijn de tegelpaden vervangen door halfverharding, flinke delen van het gazon zijn omgevormd naar kruidenrijk gazon met bijvriendelijke bollenmengsels, de speeltoestellen zijn vernieuwd en er zijn stapelmuurtjes gemaakt waar amfibieën en kleine zoogdieren een schuilplaats kunnen vinden. Het park is meer opengemaakt richting de Brahmslaan en uitgebreid tot de rand van deze straat, het park is dus flink gegroeid in oppervlakte. Kers op de taart is het bijenhotel dat een mooie plek heeft gekregen op de bloemenweide.

1.1.4. Bos van Bosman

In 2024 is de opknapbeurt van het Bos van Bosman uitgevoerd. Het doel van de opknapbeurt was het versterken van de biodiversiteit, water, klimaatadaptatie en toegankelijkheid met behoud van het bosachtige karakter van het park. Daarnaast is ook aandacht besteed aan het verbeteren van de looproutes van en naar het park toe.

Figuur 6 Bijenhotel op de bloemenweide van het Beethovenpark

Figuur 5 Beethovenpark

Dit is bereikt door herstel van de paden, verbeteren van de bruggen voor minder validen en het toevoegen van een nieuwe brug in het park. Ook is er drainage aangebracht in het grote veld in het midden van het park om de waterhuishouding te verbeteren. Het nodige groenonderhoud is uitgevoerd, takkenrillen geplaatst en nieuwe stinsen toegevoegd om de flora en fauna te laten ontwikkelen. Met de opknapbeurt is een beheerplan opgesteld om het groenonderhoud de komende jaren gefaseerd uit te kunnen voeren.

1.2. Groene Hoofdstructuur

In 2018 is de Groene Hoofdstructuur van Leiden benoemd. Dit groene netwerk bestaat uit:

- de 17 meest beeldbepalende grote lanen binnen de Groene Hoofdstructuur, die met name groene ruimtelijke kwaliteit bieden;
- de grote parken, als kerngebieden van recreatief en ecologisch groen;
- de ecologische verbindingen tussen die parken en het groen rondom de stad.

Om de kwaliteit van deze structuur te versterken is in 2018 een uitvoeringsplan opgesteld, waarin zowel de begrenzing van de Groene Hoofdstructuur is opgenomen als ook de uitvoeringsprojecten. In 2022/2023 is het plan geactualiseerd (Z/23/3508323).

Dit plan bevat meerdere projecten, die samen de Groene Hoofdstructuur verbeteren, zowel gericht op kwaliteitsverbetering als het toevoegen van groen areaal. De afgelopen jaren zijn geen projecten opgeleverd, er is wel voorbereidend werk gedaan voor verschillende locaties:

- **Wassenaarseweg I.** Dit project betreft het verwijderen van een stuk fietspad aan de noordzijde van de Wassenaarseweg, grenzend aan het Bos van Bosman. Er zijn knelpunten met de fietsroutes rondom de Posthofrotonde. Pas wanneer hiervoor de oplossingen duidelijk zijn, kan er bekeken worden of dit stuk fietspad inderdaad kan worden verwijderd ten behoeve van de Groene Hoofdstructuur.
- **Haagse Schouwweg.** Project is in 2024 voorbereid en uitvoering heeft plaatsgevonden in april/mei 2025.
- **Zijloever.** Startontwerp proces begin 2025, uitvoering 2026. Het project loopt volgens planning. De eerste schetsen zijn klaar en op 3 juni is een bewonersmoment gepland. Met de provincie is contact over visriffen en de aanpassingen van de verlichting lopen via het project Versterken vleermuisroutes.
- **Haarlemmerweg.** De startopdracht is vastgesteld. In de startopdracht staat: ontwerp en voorbereiden in 2025 en voorbereiden en uitvoering in 2026/2027. Bekeken wordt of deze planning aangehouden kan worden in verband met beschikbaarheid Projectbureau. Er is een projectleider gestart met de eerste verkenning.
- **Cronesteinkade/Lorentzkade.** Deze startopdracht is eerder niet vastgesteld omdat het te ver in de toekomst lag en de oorspronkelijke planning niet goed aansloot bij de werkzaamheden voor de Groene Hoofdstructuur.
- **Kasteelhof.** Dit project was meegekoppeld met de herinrichting van Meerburg. Extra maatregelen vanuit het werkboek Groene Hoofdstructuur, zoals een natuurvriendelijke oever of het verleggen van het wegprofiel, bleken echter niet mogelijk.

Figuur 7 Haagse Schouwweg (foto: Bureau Stadsnatuur)

1.3. Biodiversiteit

In de stad zijn verschillende landschapstypen te vinden. Ieder type stadslandschap heeft zijn eigen soorten. Door ingrepen in het beheer of een andere inrichting van het bestaande groen kunnen we de ecologische waarde van deze gebieden verbeteren. Dit doen we zoveel mogelijk gelijktijdig met gebiedsontwikkelingen of herinrichtingsprojecten, maar we doen ook een aantal aparte inspanningen om het bestaande groen in de stad te verbeteren.

1.3.1. Ecologische verbinding Gooimeerlaan - Singelpark

Het Zwarte Water langs de Driemanschapskade, de overkluizing over de Willem de Zwijgerlaan en het Zwarte Pad vormden al een groene verbinding in de stad. Deze verbinding is onderdeel van het groenblauwe raamwerk en is in de omgevingsvisie opgenomen als 'groene spaak' tussen het Singelpark en de Tweede Groene Ring.

Eind 2023 en begin 2024 is deze verbinding ecologisch interessanter gemaakt door het aanleggen van bosplantsoen en struwelen, het versterken van de natuurvriendelijke oevers, het toevoegen van kruidenrijkgrasland en het aanpassen van de verlichting. Inmiddels kunnen we zeggen dat de beplanting hier goed is aangeslagen. Nu heeft het struweel vooral nog tijd nodig om groter te groeien.

Figuur 9 Groen bij ecologische overgang Gooimeerlaan - Singelpark

Figuur 10 Ecologische overgang Gooimeerlaan

1.3.2. Het toevoegen van struiken en struwelen

Uit het stadsnatuurmeetnet blijkt dat soorten die afhankelijk zijn van struwelen, zoals de egel en de merel, achteruitgaan. Dit sluit aan bij de landelijke trend. Daarom hebben we begin 2024 op verschillende plekken in de stad inheemse struiken en struwelen toegevoegd; Floris Versterlaan, Jacob Catslaan, Lau Mazirelstraat, Minet Storm vd Chijspad, Vondellaan en Veerpolderpad. Nu heeft het struweel vooral nog tijd nodig om groter te groeien. De beplanting is inmiddels goed aangeslagen. Leuk ook om te melden is dat er struikroverstruikjes zijn aangeplant. Dit zijn struikjes die weggehaald zijn op plekken waar ze geen kans hadden om groot te worden.

Figuur 11 Voedselbos aan het Veerpolderpad bij de Merenwijk

Figuur 12 Huisvliegenvissers bij groene daken in de Roden (foto: Bureau Stadsnatuur)

Eind 2024 zijn er op nog meer plekken in de stad inheemse struiken toegevoegd; Bosrode, IJsbaan, Annelien Kappeynestraat en Marga Klompesingel. Dit keer zijn we specifiek op zoek gegaan naar plekken in buurten waar Huisvliegenvissers voorkomen om zo, naast de andere soorten die er van profiteren, ook specifiek de Huisvliegenvisser te helpen. Huisvliegenvissers leven in een klein gebied. Alles wat een Huisvliegenvisser nodig heeft moet dichtbij (binnen 50 tot 100 meter) beschikbaar zijn vanaf de nestplaats van de Huisvliegenvissers. Hoe dichterbij hoe beter. Huisvliegenvissers gebruiken struiken als schuilplaats, slaapplek, als kwetterplek en voor het vinden van voedsel (rupsen) voor hun jongen.

Figuur 13 Natuurvriendelijke oever in de Merenwijk (foto: Bureau Stadsnatuur)

Figuur 14 Natuurvriendelijke oever met ijsvogelwandje bij de PC Hooftlaan

1.3.3. Aanleg natuurvriendelijke oevers

Uit het stadsnatuurmeetnet blijkt een achteruitgang van libellen en waterplanten; beide afhankelijk van goede natuurvriendelijke oevers. Eind 2023/begin 2024 is een natuurvriendelijke oever aangelegd in de Merenwijk dichtbij de Hermelijnbrug. Ook is begin 2025 een natuurvriendelijke oever aangelegd bij de P.C. Hooftlaan.

Figuur 15 Aangepaste verlichting voor dier en mens door veel minder blauw in het licht

1.3.4. Versterken vleermuisroutes

Vleermuizen gebruiken vaste routes in en om de stad om vanuit hun verblijfplaatsen in bomen en gebouwen de voedselgebieden te bereiken. Hier jagen ze na zonsondergang op insecten zoals muggen en schietmotten. Het Rijn-Schiekanaal is een geschikt foerageergebied voor bijvoorbeeld Meervleermuizen. Aan het ontwerp en de uitvoering van vier routes wordt gewerkt, naar verwachting wordt dit in 2025 afgerond.

Alle soorten vleermuizen, maar ook andere dieren, zijn gebaat bij een zo donker mogelijk leefgebied. In 2024 zijn er daarom voorbereidingen gedaan om begin 2025 verlichting aan te passen langs een deel van het Rijn-Schiekanaal. Met als doel veilig en comfortabel voor de gebruikers en bewoners, bruikbaar en vriendelijk voor de natuur.

2. Overige projecten

2.1. Duurzame wijkvernieuwingen

De duurzame wijkvernieuwingen in Leiden zijn volop in uitvoering: in steeds meer wijken zijn de werkzaamheden voor de vervanging van de riolering en het vernieuwen van de openbare ruimte in volle gang. Omdat de straten voor de rioolwerkzaamheden helemaal open moeten, benutten we de kans om ook boven de grond de openbare ruimte te vernieuwen. Straten en stoepen worden klimaatadaptief ingericht, zodat de wijk straks bestand is tegen weersextremen zoals hevige regenval en langdurige perioden van droogte en hitte. Waar mogelijk wordt bovendien extra groen aangelegd en wordt de biodiversiteit vergroot. Met de huidige projecten wordt 27.096 m² extra groen toegevoegd en 404 extra bomen in de stad aangeplant.

	Extra bomen	Extra groen
Wijkvernieuwing	#	m ²
Houtkwartier Oost	29	1.142
Gasthuis wijk-Haagweg-Zuid fase 1	142	1.845
Gasthuiswijk-Haagweg-Zuid fase 2	63	2.568
Professorenwijk-Oost fase 1	8	2.358
Professorenwijk-Oost fase 2	28	2.750
Noorderkwartier-Oost, fase 1	9	614
Noorderkwartier-Oost, fase 2	15	2.588
Vogelwijk – Raadsherenbuurt Fase 1	30	1.760
Vogelwijk – Raadsherenbuurt Fase 2	9	648
Hoge Mors, fase 1	28	1.691
Hoge Mors, fase 2 en 3	43	9.132
Totaal	404	27.096

Figuur 16 De Moddermanstraat in de Professorenswijk (oude situatie)

Figuur 17 De nieuwe situatie in de Moddermanstraat

2.2. Autoluw

Om ervoor te zorgen dat onze binnenstad nu, straks en later een nog fijnere plek wordt, is de Agenda Autoluwe Binnenstad opgesteld, onder de naam 'Ruimte voor een groene en vitale binnenstad'. Met de projecten uit deze agenda wordt ook bijgedragen aan de doelen voor vergroenen, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Bij verschillende projecten wordt de kwaliteit van de openbare ruimte verhoogd door groen toe te voegen.

Project	Extra Groen (m²)	Extra bomen (st.)
Veerplein	375	3
Havenplein	100	0
Havenhoofd	80	3
Noordeinde	150	5
2e Binnenvestgracht	22	0
Lakenpark	3343	26
Totaal	4070	37

Figuur 18 Het Havenplein (oude situatie)

Figuur 19 Havenplein nu autoluw

Figuur 20 Veerplein oude situatie

Figuur 21 Veerplein autoluw (nieuwe situatie)

2.3. Infrastructurele projecten

De mobiliteitsnota 2020-2030 beschrijft hoe Leiden werkt aan een duurzame inpassing van het mobiliteitssysteem. Een belangrijke bijdrage aan een duurzaam, leefbaar en bereikbaar Leiden is het nastreven van een hoger aandeel in het gebruik van lopen, fietsen en openbaar vervoer. Net als bij de rioleringsprojecten bieden de infrastructurele projecten een kans om de doelstellingen voor vergroening, klimaatadaptatie en biodiversiteit gelijk mee te nemen bij de herinrichting.

Een aantal van de mobiliteitsprojecten maakt deel uit van het Groen-Blauwe Raamwerk, de zogenaamde spaken die het Singelpark verbinden met de Tweede Groene Ring. Voor de komende jaren betreft dit de herinrichting van de Lammenschansweg en de Churchilllaan. We combineren de ingeplande werkzaamheden met de vergroenings- en biodiversiteitsopgave om deze groene verbinding te realiseren.

Project	Extra Groen (m²)	Extra bomen (st.)
Schipholweg Oost	550	54
Fietsoversteek Julius Caesarbrug / Kanaalweg	-55	0
Fietsstraat Haagweg Zuid	-250	0
Herinrichting Zoeterwoudseweg en Vrijheidslaan	900	24
Herinrichting Boshuizerkade	1250	22
Herinrichting Centrumroute – Schuttersveld	1500	29
Sweelincklaan	60	0
Fietsparkeren Lammenschans	500	0
Centrumroute Langegracht	2170	24
Centrumroute Oranjeboomstraat/ Geregracht	1400	40
Centrumroute Hooigracht	150	18
Fietsroute Zeeheldenbuurt	-67	0
Fietsmaatregelen Stevenshof	266	0
Totaal	8254	211

3. Vergroenen versteende locaties

De nota Groene Kansenkaart (2019) (GKK) beschrijft concrete kansen voor het vergroenen in de stad en biedt een overzicht van geschikte locaties binnen de gemeente. In deze nota is een aantal pleinen in de stad benoemd, die nu sterk versteend zijn en zich bij uitstek lenen om te gaan vergroenen. De insteek hiervan is grootschalige vergroeningsacties en niet alleen geveltuintjes of grotere boomspiegels. Voordat deze pleinen worden vergroend, vindt afstemming plaats met de direct omwonenden. Naar aanleiding van deze gesprekken kunnen de plannen worden aangepast. In 2023 is hier een aantal nieuwe locaties aan toegevoegd.

Figuur 22 Cornelie van Zantenstraat (oude situatie)

Figuur 23 De nieuwe situatie aan de Cornelie van Zantenstraat

Onderstaande tabel geeft weer welke van de geplande locaties zijn vergroend. Tussen 2019 en 2025 zijn er al ruim 40 locaties gerealiseerd. Sommige locaties die vooraf zijn aangewezen zijn samengevoegd in de ontwerpfase. Dit houdt in dat er circa 9800 m² meer groen bij is gekomen, 63 bomen zijn toegevoegd en 2700 m² gazon is omgevormd naar bloemrijke berm.

#	Locatie	Gepland	Realisatie	m ²	Bomen	Toelichting
1	Agrippinasstraat	2019	Ja	314		220 m2 bloemrijke berm toegevoegd
2	Vitruviusstraat	2019	Ja	85		
3	Fortunaweg	2019	Ja	152		
4	Lammenschansweg	2019	Ja	70		
5	Van de Sande Bakhuisenlaan	2019	Ja	213	1	1040 m2 bloemrijke berm toegevoegd
6	Kennedylaan	2019	Ja	115		
7	Groenrand	2019	Ja	212	2	
8	Doctor Lelylaan	2019	Ja	85		
9	Haarlemmerweg	2019	Ja	810		
10	Uiterstegracht	2019	Nee			Verplaatst naar 2027
11	Pieterskerkgracht	2019	Nee			Project spelen 2026
12	Carry van Bruggenweg	2019	Ja	138	2	
13	Haverstraat	2019	Ja	130		
14	Gerestraat	2019	Ja	333	7	
15	Annie van Hattemstraat	2020	Ja	357	3	
16	Dillenburgerstraat	2020	Ja	122		
17	Os en Paardenlaan	2020	Nee			Niet haalbaar
18	Prinsenstraat	2020	Ja	174	4	
19	Waldeck Pyrmonstraat	2020	Ja	127		
20	Sophlastraat	2020	Ja	209		
21	Driehoeksplein bij Haven	2020	Ja	80	3	Project meegenomen tijdens volledige herinrichting, samenwerking met project Autoluwe binnenstad
22	Meerdere pleinen in Roomburg	2020	Ja	1140	4	Speeltuinen, Roomburg
23	Bij het Gerecht	2020	Ja	67		
24	Wijnbes/Gooimeerlaan	2021	Ja	466		Langs Gooimeerlaan, bushalte
25	Paramaribostraat	2021	Nee			Wordt na bouwwerkzaamheden uitgevoerd 2026
26	Lekstraat	2021	Nee			Wordt meegenomen bij de duurzame wijkvernieuwing
27	Spaarnestraat en Zaanstraat	2021	Nee			Wordt meegenomen bij de duurzame wijkvernieuwing
28	Heintje Davidsweg	2021	Ja	553	4	
29	Agatha van Alkemadestraat	2021	Ja	142	3	
30	Tjotterwerf	2021	Ja	58		
31	Cornelie van Zantenstraat	2022	Ja	145	0	Meest circulaire OR ontwerp van 2023
32	Valkenpad	2022	Nee			Uitvoering najaar 2025
33	Arsenaalplein	2023	Ja	360	10	Project verplaatsbaar groen

34	Marie Jungiusstraat	2023	Ja	530	1	Speeltuín, Stevenshof
35	Joseph Haydnlaan	2023	Nee			Wordt meegenomen bij de duurzame wijkvernieuwing
36	Oostdwarsgracht	2023	Ja	170	3	
37	Amsterdamse Jofferspad	2023	Ja	331	2	Meest circulaire OR ontwerp van 2024, 163 m2 bloemrijke berm toegevoegd
38	Veerplein	2023	Ja	227		Singelpark
39	Thérèse Schwartzestraat	2023	Nee			Uitgesteld tot na verbouwing school, 2027
40	Tussen Zuster Reicherstraat 42 en 44	2023	Ja	160	0	
41	Potgieterslaan	2023	Ja	76	0	Samenwerking met bewoners & SADS
42	Alexandrine Tinneplein	2023	Ja	185	1	Samenwerking met ondernemers
43	Flevoweg	2023	Ja	185	2	Samenwerking met ondernemers
44	Ververstraat	2023	Ja	374	6	Speeltuín, binnenstad
45	Kruising Ploenstraat/ Lindestraat + Pieter de La Courtstraat + Narcissenstraat	2023	Ja	211	3	Waren 3 losse projecten, als 1 project aangepakt samen met spelen
46	Granaatplein	2024	Nee			Wordt meegenomen bij de duurzame wijkvernieuwing
47	Franchimontlaan/ Melchior Treublaan	2024	Ja	495	0	1300 m2 bloemrijke berm toegevoegd
48	Cobetstraat/ De Laat de Kanterstraat	2024	Nee			Uitvoering najaar 2025
49	Kruising Morsweg en Leeghwaterstraat	2024	Ja	45		
50	Vondellaan	2024	Nee			Uitgesteld naar 2025
51	Stevenshofdreef- Stevensbloem	2024	Nee			Uitvoering najaar 2025
52	Diverse straten Cronestein	2024	Nee			Uitgesteld naar 2025
53	Novapassage	2025	Nee			Uitvoering najaar 2025
54	Sliksteeg	2025	Nee			Uitvoering najaar 2025
55	Spoelstraat	2025	Nee			Uitvoering najaar 2025
56	Caeciliastraat	2025	Nee			Uitvoering najaar 2025, voorjaar 2026
57	Fitterstraat	2025	Ja	132	2	Meegenomen door collega's van spelen
58	Emmastraat	2025	Nee			Uitvoering voorjaar 2026
59	Margaret Staalstraat	2026	Nee			
60	Uiterstegracht t.h.v. 170	2027	Nee			
61	Bevrijdingsplein	2027	Nee			
62	Beestenmarkt	Toekomst	Nee			
63	Stadhuis	Toekomst	Nee			
64	Bij de Hooglandse Kerk	Toekomst	Nee			

Figuur 24 Oude situatie Oostdwarsgracht

Figuur 25 Oostdwarsgracht nieuwe situatie

4. Samen aan de slag

Via het project Samen aan de Slag (SadS) kunnen inwoners van Leiden een geveltuin aanleggen, boomspiegels beplanten of groenborders gaan beheren in de openbare ruimte. Sinds 2017 is het aantal convenanten of afspraken dat tussen gemeente en inwoners worden gemaakt over beheer van geveltuinen, boomspiegels, plantenbakken en groenborders aanzienlijk toegenomen. In onderstaande tabel is de toename te zien van het aantal convenanten sinds 2017.

De werkwijze van SadS is inmiddels flink bekend in de stad. Het aantal mensen dat een aanvraag doet voor een geveltuintje, een boomspiegel verfraait en onderhoudt of een vergroend deel van hun straat wil adopteren groeit. En het werkt aanstekelijk. Mensen zien het bij anderen, lezen erover en melden zich ook aan. Het samen plantjes planten en groen onderhouden is een heel leuke manier om met de burens iets samen te doen en samen te genieten van het feit dat de straat er veel gezelliger en mooier van wordt. We zien ook dat het voor mensen die niet veel contacten hebben een kans is op nieuwe contacten. Op een organische manier raken bewoners met elkaar in gesprek. Samen aan de Slag is daarmee ook een waardevol instrument om de sociale cohesie in een buurt te versterken.

Figuur 26 Geveltuintjes

Figuur 27 Geveltuintjes

Het draagt bij aan de vergroening van de stad, uitgaande van 1,5 m² voor een geveltuin en 1,5 m² voor een boomspiegel, is er circa 2600 m² groen bij gekomen in 2022, 2023 en 2024. Kleine geveltuinen helpen ook bij het vergroten van de biodiversiteit in een stad, ontdekte de Leidse milieuwetenschapper Joeri Morpurgo. Mini-stadstuintjes met veel planten en een grote diversiteit aan planten blijken een oase voor insecten.

	Oktober 2017	Maart 2019	November 2020	December 2021	December 2022	December 2023	December 2024
Geveltuinen	299	660	1340	1651	2109	2239	2523
Boomspiegels	80	258	968	1260	1673	1803	2117
Plantenbakken	85	107	207	221	229	231	250
Groenborders	73	89	53	87	163	225	275
Moestuinbakken					27	37	37
Buurttuinen						11	13
Voedselbossen							5
Totaal convenanten	537	1114	2568	3219			5220

Aantal convenanten SadS, bron SadS

5. Groene daken

Sinds 2016 heeft de gemeente Leiden een subsidieverordening voor de aanleg van groene daken. De aanleg van een groen dak is een van de maatregelen die bewoners en andere stakeholders kunnen nemen om een bijdrage te leveren aan het vergroenen van de stad.

Groene daken hebben verschillende functies: door hun bufferende werking verminderen ze de piekbelasting van het riool bij hevige neerslag, geven verkoeling bij hitte, ze zorgen voor isolatie, dragen bij aan de versterking van de biodiversiteit, zien er aantrekkelijker uit dan traditionele daken en verminderen geluidsbelasting. De aanleg van een groen dak kan ook goed gecombineerd worden met de aanleg van zonnepanelen. Op deze manier ben je dubbel groen bezig, het rendement van de zonnepanelen gaat omhoog door de combinatie met een groen dak, en met de isolerende werking heb je ook minder energie nodig om je huis te verwarmen in de winter of te koelen in de zomer.

Eind 2020 (update eind 2022) is er een nieuwe verordening vastgesteld. In plaats van 25 euro per m² kan er aangevraagd worden:

bij een dakoppervlak van minder dan 20 m² 20 euro per m²

bij een dakoppervlak van 20 tot 50 m² 15 euro per m²

bij een dakoppervlak groter dan 50 m² 12 euro per m².

Op basis van de informatie uit het financiële systeem kan er een beeld gegeven worden van het aantal m² aangevraagde subsidie:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal
Subsidie bedrag	€ 26.168	€ 47.987	€ 50.418	€ 144.290	€ 82.773	€ 63.524	€ 39.013	€ 16.996	€ 471.169
Aantal m ²	1.047	1.949	2.017	5.772	5.791	5.996	4.643	3.112	30.372

Aantal aangevraagde m² subsidie, bron Cognos

	2021		2022		2023		2024	
	€	m ²	€	m ²	€	m ²	€	m ²
Subsidie bedrag en aantal m ² <20 m ²	22.772	1.139	33.677	1684	11.755	588	9.471	474
Subsidie bedrag 20 – 50 m ²	18.432	1.229	11.806	787	14.301	953	735	49
Subsidie bedrag >50 m ²	40.644	3.387	18.042	1504	12.956	1080	6.790	566

Overzicht van de aangevraagde subsidie in relatie tot het aantal aangevraagde m², bron Cognos

Figuur 28 De gemeente heeft een subsidieregeling voor de aanleg van een groen dak

Figuur 29 Buren enthousiasmeren elkaar vaak om ook een groen dak aan te leggen

6. Groen areaal

In de eerste editie van de groenrapportage hebben wij een uitgebreide analyse opgenomen van het groen in Leiden op basis van het GBI (beheersoftware openbare ruimte). Dit is nu vervangen door Geovisia-beheersysteem. Zoals in eerdere versies van de groenrapportage al aangegeven blijken er wel een paar kanttekeningen te zitten aan dit systeem. Het beheersysteem is er niet op gericht om hierop te monitoren. Het systeem is hier ook niet voor bedoeld.

Of jaarlijkse analyse op basis van deze dataset zinvol is zal de komende jaren moeten blijken:

- Alleen de gegevens in eigendom van de gemeente worden actief beheerd. De gegevens van derden worden alleen opgenomen wanneer wij hier informatie van ontvangen. De gegevens over percelen van derden zijn daarmee niet geschikt voor jaarlijkse analyse. Om jaarlijks te kunnen vergelijken hebben we er voor gekozen om het aantal hectare in eigendom van de gemeente op te nemen in plaats van het totale groen in de stad.
- Het beheersysteem wordt daarnaast continu geactualiseerd en genoemde arealen blijven dus altijd een momentopname. De gegevens uit het beheersysteem zijn het afgelopen jaar en worden ook komend jaar grootschalig geactualiseerd, waardoor er verschuivingen in het systeem plaatsvinden. Dit houdt niet altijd in dat er ook daadwerkelijk verschuivingen buiten op straat hebben plaatsgevonden. Soms is iets in het verleden per ongeluk verkeerd in het systeem opgenomen waardoor er bij de actualisatie verschuivingen plaatsvinden in hoeveelheden. Of wordt iets bij het inmeten door de landmeter anders gecategoriseerd.
- De verschuiving van het aantal hectare grasland zal daarom waarschijnlijk te maken hebben met de verwerking in het systeem, bijvoorbeeld een andere interpretatie bij inmeting of mogelijk ook verschuiving van eigenaar van gronden. Aangezien het systeem niet bedoeld is om analyses te maken, is het verschil niet terug te vinden.

Van het totale oppervlakte aan groen in Leiden dat in het beheersysteem beschreven staat, is circa 500 ha in eigendom bij de gemeente. Het groen kan opgesplitst worden in cultuurbepplanting, grasland, bosplantsoenen en hagen.

	2019 eigendom gemeente	2020 eigendom gemeente	2021 eigendom gemeente	2024 eigendom gemeente
Cultuurbepplanting	44 ha	43 ha	43 ha	44 ha
Grasland	375 ha	375 ha	367 ha	387 ha
Bosplantsoen	66 ha	64 ha	63 ha	66 ha
Haag	0,4 ha	1,4 ha	1,4 ha	1,5 ha

Groen areaal in eigendom gemeente, bron: beheersysteem Geovisia gemeente (zie de tekst over geactualiseerde gegevens)

6.1. Cultuurbeplanting

Ongeveer 44 hectare van het oppervlakte aan groen in Leiden in beheer van de gemeente bestaat uit cultuurbeplanting. Dit is aangelegd groen en bestaat uit geveltuintjes, boomspiegels, maar ook plantenborders en heestervakken. In de rapportage van 2019 was hier 74 hectare opgenomen, maar dat was inclusief het groen dat niet in beheer is van de gemeente Leiden. Ook geldt dat er in 2020 en 2021 een actualisatie van gegevens heeft plaatsgevonden, waardoor correctie heeft plaatsgevonden van bijvoorbeeld opgaande heesters naar bodembedekkers.

	2019 eigendom gemeente	2020 eigendom gemeente	2021 eigendom gemeente	2024 eigendom gemeente
Zand / boomspiegel	2 ha	2 ha	2 ha	2 ha
Bodembedekkers	0,4 ha	3 ha	0,5 ha	0,6 ha
Opgaande Heesters	37 ha	33 ha	35 ha	35 ha
Vaste Planten	3,5 ha	3,8 ha	3,6 ha	3,6 ha
Struikrozen	0,7 ha	0,8 ha	0,8 ha	0,8 ha
Onbekend	0,1 ha	0,5 ha	0,8 ha	2 ha
Totaal	44 ha	43 ha	43 ha	44 ha

Verdeling Cultuurbeplanting, bron: beheersysteem Geovisia gemeente (zie de tekst over geactualiseerde gegevens)

Figuur 30 Cultuurbepplanting in de vorm van borders met vaste planten

6.2. Grasland

Onder het grasland in de stad verstaan wij voornamelijk de bermen en gazons, maar ook de weidegronden die verpacht zijn, zoals de Oostvlietpolder. In totaal heeft de gemeente Leiden 386 hectare grasland in eigendom.

	2019 eigendom gemeente	2020 eigendom gemeente	2021 eigendom gemeente	2024 eigendom gemeente
Weide	36 ha	36 ha	58 ha	58 ha
Gazon	143 ha	141 ha	129 ha	129 ha
Ruig gras	141 ha	198 ha	118 ha	118 ha
Niet gedefinieerd grasland	55 ha		62,2 ha	81 ha
Honden losloop-gebied	0,1 ha	0,1 ha	0,1 ha	0,1 ha
Totaal	375 ha	375 ha	386 ha	386 ha

Verdeling Grasland, bron: beheersysteem Geovisia gemeente (zie de tekst over geactualiseerde gegevens)

In 2020 is het beheer van de bermen opnieuw aanbesteed. Samen met de aannemer is gekeken hoe de bermen ecologisch beheerd kunnen worden. Voor de bermen met de grootste ecologische potentie wordt dit gewaarborgd met het Keurmerk Kleurkeur. Er is per locatie gekeken welk beheer daar zal worden toegepast en met welke machine dit wordt uitgevoerd. Dit heeft ervoor gezorgd dat er veel meer hectare ecologische beheerde bermen in de stad zijn ten opzichte van 2019. In het bestek van de aannemer is op dit moment circa 900.000 m² ruige of bloemrijke berm opgenomen ten opzichte van 750.000 in 2021.

Figuur 31 Bloemrijke berm op De Bult

Figuur 32 Gooimeerlaan

6.3. Bosplantsoen

Ongeveer de helft van de bomen in Leiden staan in zogenoemde bosplantsoenen. Onder een bosplantsoen verstaan wij stukken groen waar bomen en heesters zich met weinig onderhoud kunnen ontwikkelen. Deze bosplantsoenen bestaan voornamelijk uit inheemse soorten zoals essen, esdoorns, elzen en eiken.

6.4. Hagen

Hagen zijn heesters in een lijnvorm. De toename van 0,4 naar 1,4 ha heeft voornamelijk te maken met actualisatie van het beheersysteem.

In 2024 zijn 1300 m² aan struiken en struwelen toegevoegd, zie paragraaf 1.3.2

7. Bomen

Ook voor de analyse van het aantal bomen in de stad gelden de beperkingen van de beschikbare dataset Geovisia:

- Alleen de gegevens in eigendom van de gemeente worden actief beheerd. De gegevens van derden worden alleen opgenomen wanneer wij hier informatie van ontvangen. De gegevens over bomen op percelen van derden zijn daarmee niet geschikt voor jaarlijkse analyse. Om jaarlijks te kunnen vergelijken hebben we ook in deze editie ervoor gekozen om het aantal bomen op kadastraal eigendom van de gemeente op te nemen in plaats van het totale aantal bomen in de stad.
- Het beheersysteem wordt daarnaast continu geactualiseerd en genoemde aantallen blijven dus altijd een momentopname.
- Van de bomen op grondgebied en in beheer bij de gemeente wordt jaarlijks 25% geïnventariseerd in het kader van het boomveiligheidsonderzoek. Deze gegevens worden verwerkt in het beheersysteem.
- Aangeplante bomen bij projecten worden bij de overdracht van het project aan de afdeling beheer van de gemeente opgenomen in het beheersysteem. Deze overdracht vindt niet direct plaats na aanplant van de bomen.
- Voorheen werden alleen bomen waar iets mee aan de hand was ingemeten. Vanaf 2022 zijn we de bomen in een bosplantsoen ook gaan inmeten. Hierdoor is het aantal bomen op papier de afgelopen jaren toegenomen. Inmiddels zijn zo goed als alle bomen ingemeten, waardoor de administratieve toename de komende jaren weer minder zal worden.

Op basis van deze data kan er informatie worden gegeven over het aantal bomen in de stad op kadastraal eigendom van de gemeente.

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal bomen kadastraal eigendom gemeente	63.966	64.096	67.062	67.944	72.013	74.368

Aantal bomen in de stad, bron: beheersysteem Geovisia gemeente

In een stad in ontwikkeling, moeten er soms bomen geveld worden om ruimte te maken voor ontwikkeling. Ook staan bomen soms op de verkeerde plek en worden te groot waardoor ze overlast geven, of door onvoldoende ruimte of ziekte niet overleven. In 2022, 2023 en 2024 is er voor 2700 bomen een vergunning voor het vellen, verplaatsen of grootschalige snoei- en knotwerkzaamheden van bomen afgegeven (zie bijlage 1). Deze bomen gaan niet allemaal weg, er worden ook bomen verplaatst of er vinden grootschalige snoei- en knotwerkzaamheden plaats. Bij de realisatie van de verschillende projecten in de stad worden gevelde bomen zoveel mogelijk gecompenseerd en wordt er ook gekeken of het mogelijk is om nieuwe bomen aan te planten.

*Figuur 33 Aangeplante nieuwe struiken in het Noorderpark
(foto: Bureau Stadsnatuur)*

Figuur 34 Nieuw aangeplante bomen op de Rijndijk

Naast de projecten kijken wij samen met stadspartners, buurtverenigingen en betrokken buurtbewoners naar de wijken van Leiden om te zien waar extra bomen kunnen worden geplant. De inventarisatie richt zich op locaties, die met een kleine aanpassing geschikt kunnen worden gemaakt als duurzame groeiplaats voor bomen. Denk aan stoepen, parkeerplaatsen en versteende pleinen. De uiteindelijke geschiktheid van de locaties is mede afhankelijk van wat we niet zien, zoals ondergrondse kabels en leidingen. Het beoogde resultaat is conform de Groene Kansenkaart om 50 bomen per jaar extra in de stad te planten, bovenop alle bomen die vanuit ruimtelijke projecten worden aangeplant (zie voorgaande hoofdstukken). Dit in relatie tot het beschikbare budget van 50.000 euro. In 2022 zijn in totaal 65 extra bomen geplant. In 2023 90, waarvan 16 in de verschillende dierenweides en in 2024 49 bomen. Deze bomen zijn geplant naar aanleiding van vragen van bewoners uit de stad of het mogelijk was om in hun straat of wijk een boom te planten en op basis van locaties die door de toezichthouders aangemeld zijn als kansrijke locatie voor het planten van extra bomen. Ook hebben wij samen met bewoners in de binnenstad een inventarisatie gedaan. Dit heeft 8 locaties opgeleverd, waar in 2024 nieuwe bomen zijn aangeplant.

Cobra Groeninzicht heeft in 2023 onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van het boomkroonvolume (Z/23/3571508). In het onderzoek hebben ze de situatie van 2011 met de situatie in 2022 vergeleken. Hierbij is gekeken naar boomkroonvolume, boomkroonbedekking, het aantal bomen per wijk en de gemiddelde ecologische waarderingscore. De resultaten van de lucht- en satellietmonitoring via Cobra zijn op meerdere vlakken positief. Methodologisch hebben we een instrument gevonden dat beter inzicht kan geven in de ontwikkeling van het bomenbestand dan onze eigen beheersystemen. Daarnaast laten de beelden zien dat tussen 2011 en 2022 de kwaliteit van het Leidse bomenbestand beduidend is toegenomen. Onze bomen zijn gegroeid en daardoor steeds beter in staat om verkoeling te bieden. Ze bieden meer schaduw en verdampen meer water.

8. Waardering groen

Naast de waarde van groen voor biodiversiteit en klimaatadaptatie is er ook de beleving van groen door bewoners. Informatie hierover is te halen uit de stadsenquête. Om de twee jaar wordt er in de stadsenquête gevraagd naar de beoordeling van het onderhoud van het groen. Hieronder staan per wijk de uitkomsten.

De cijfers voor 2025 komen het eerste kwartaal van 2026 beschikbaar en zijn daarom niet opgenomen in deze rapportage.

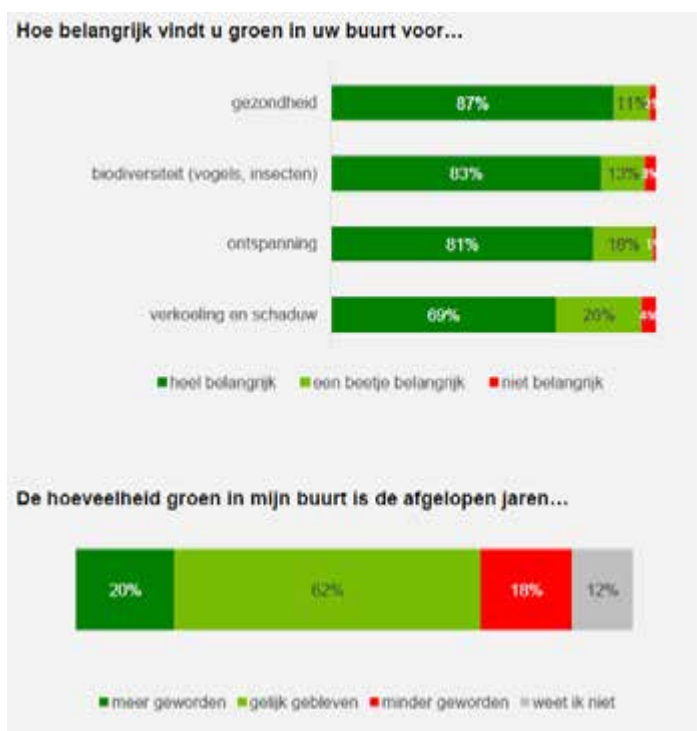
Wijk	2019	2021	2023
Binnenstad-Zuid	84%	79%	85%
Binnenstad-Noord	77%	71%	81%
Boerhaave / Station	77%	76%	75%
Leiden-Noord	69%	61%	72%
Roodenburg	75%	79%	79%
Bos- en Gasthuis	69%	67%	74%
Mors	74%	73%	77%
Merenwijk	76%	71%	73%
Stevenshof	72%	69%	71%
Leiden gemiddeld	74%	72%	76%

Percentage inwoners dat het onderhoud van groen in de eigen buurt als 'uitstekend' of 'goed' beoordeelt (de overige categorieën waren: 'matig' en 'slecht')

Wijk	2019	2021	2023
Binnenstad-Zuid	85%	91%	91%
Binnenstad-Noord	87%	86%	84%
Boerhaave / Station	80%	87%	85%
Leiden-Noord	73%	72%	79%
Roodenburg	78%	88%	85%
Bos- en Gasthuis	76%	84%	77%
Mors	82%	80%	85%
Merenwijk	79%	84%	85%
Stevenshof	66%	69%	68%
Leiden gemiddeld	78%	83%	82%

Percentage inwoners dat in de eigen buurt 'helemaal geen' of 'een beetje' overlast van onkruid ervaart (de overige categorieën waren: 'behoorlijk wat', 'ernstig' en 'zeer ernstig')

Bij de stadsenquête zijn in 2023 nog twee vragen op stadsniveau toegevoegd:

9. Stand van zaken biodiversiteit

De gemeente Leiden heeft sinds 2004 een gemeentebreed natuurmeetnet om stadsnatuur te volgen. Op deze manier worden met een vaste methodiek planten, libellen, dagvlinders, vogels en vleermuizen gemonitord. Deze opzet en doorlooptijd is op gemeenteniveau uniek in Nederland. Het ene jaar worden vogels en vleermuizen geteld, en het andere jaar planten, libellen en dagvlinders. Door het meten van deze soortgroepen ontstaat een beeld van de natuur in Leiden, en hoe deze zich ontwikkelt. De gegevens van alle meetjaren worden doorgerekend op trends, conform CBS-statistiek.

Verslaglegging van de metingen vindt het jaar na de metingen plaats. Voor deze versie van de groenrapportage zijn de metingen van 2022, 2023 en 2024 beschikbaar.

- In 2022 zijn de planten, libellen en dagvlinders geteld. Het meetnet bestaat uit 31 bospunten, 37 oever- en waterpunten, 35 libellenpunten en 25 vlinderpunten.
- In 2023 zijn vogels en vleermuizen onderzocht. Het meetnet bestaat uit 67 vogelpunten en 160 vleermuispunten.
- In 2024 zijn de planten, libellen en dagvlinders geteld. Monitoring vond plaats op 31 bospunten, 39 oever- en waterpunten, 35 libellenroutes en 25 vlinderroutes.

9.1. Planten

Op de meetlocaties voor de planten worden de soorten genoteerd. Bij de analyse ligt de nadruk op de ecotopen. Dit zijn typen vegetatie waar soorten gegroepeerd zijn op basis van bodem en bijvoorbeeld vochtigheid. Zo is de ontwikkeling in vegetatie in grote lijnen te volgen.

In 2024 zijn 31 boslocaties bezocht. Over het algemeen is er een positieve ontwikkeling zichtbaar: de gewenste vegetatietypen nemen toe of zijn stabiel. In het rapport van bureau Stadsnatuur worden vijf doelecotopen genoemd, waarvan er sinds 2006 vier een positieve trend en één een stabiele trend laten zien. Vooral het ecotoop “Bos en struweel op vochtige matig voedselrijke bodem” springt eruit, met een matige toename. Dit ecotoop staat voor soortenrijk bos met een weelderige ondergroei, een belangrijk leefgebied voor veel bloemen die in het voorjaar voorkomen. In 2024 zijn 39 oever- en waterlocaties bezocht. De algemene ontwikkeling is ongunstig voor de natuurkwaliteit. Het diverse, kruidenrijke karakter van de oevers heeft plaatsgemaakt voor soortenarme, productieve ruigtes. Daarnaast rukken houtachtige planten op en is het aantal waterplanten sterk afgenomen.

In de resultaten zien we een afname van ecologisch gewenste typen vegetatie (ecotopen), zoals waterplanten in matig voedselrijk water en grasland op natte, matig voedselrijke bodem. Van de acht doelecotopen in de oeverzone laten er slechts twee sinds 2006 een stabiele trend zien, zonder achteruitgang. Tegelijkertijd nemen ongewenste ecotopen toe, zoals waterplanten in zeer voedselrijk, sterk vervuilde wateren en ruigte op vochtige matig voedselrijke of droge, zeer voedselrijke bodem.

9.2. Libellen

In vijf telronden zijn in 2024 4.261 exemplaren genoteerd, verdeeld over 19 libellensoorten, fors meer dan in het voorgaande meetjaar 2022. Dit was voor libellenaantallen een dieptepunt in het meetnet (2.815).

Binnen de wisselende getelde aantallen over de meetnetjaren, zijn de volgende ontwikkelingen te vermelden:

Soort	Leiden 2004 - 2024	Landelijk 2012 - 2023
Azuurwaterjuffer	++	+
Grote Keizerlibel	+	0
Houtpanserjuffer	-	0
Kleine roodoogjuffer	-	0
Paardenbijter	-	-
Variabele waterjuffer	-	-
Lantaarntje	-	-
Gewone Oeverlibel	-	+
Grote roodoogjuffer	--	-

Overzicht libellentrends voor Leiden, tegenover landelijke trends, met sterke toename (++), matige toename (+), stabiel (0), matige afname (-) en sterke afname (--).

In Leiden is het aantal van enkele libellensoorten met name in recente jaren sterk afgenomen. Van de 9 soorten met een significante trend tonen er 2 soorten een positieve trend en de andere 7 soorten een negatieve trend. Zorgelijk is de achteruitgang van soorten die normaal gesproken talrijk zijn, zoals het Lantaarntje, de Variabele waterjuffer en de Kleine Rodoogjuffer. De ontwikkeling van libellen hangt nauw samen met de kwaliteit van oevers en wateren die ook voor het merendeel ecologische achteruitgang vertonen (zie paragraaf 9.1). Libellenlarven leven onder water en zijn afhankelijk van structuurrijke wateren met een gevarieerde oever- en watervegetatie.

Figuur 35 Libellesoorten zoals de Viervlek profiteren van de aanleg van natuurvriendelijke oevers

9.3. Dagvlinders

In vijf telronden zijn in 2024 434 exemplaren genoteerd, verdeeld over 15 soorten. Daarmee was het in Leiden, net als landelijk, een relatief slecht vlinderjaar.

Binnen de wisselende getelde aantallen over de meetnetjaren, zijn de volgende ontwikkelingen te vermelden:

Soort	Leiden 2004 - 2024	Landelijk 2012 - 2023
Bont Zandoogje	++	0
Groot Koolwitje	++	-
Icarusblauwtje	+	-
Atalanta	+	onzeker
Gehakkelde Aurelia	-	0
Klein geaderd witje	-	--
Klein koolwitje	-	onzeker
Kleine vuurvinder	-	onzeker
Bruin zandoogje	--	-

Overzicht dagvlindertrends voor Leiden, tegenover landelijke trends, met sterke toename (++), matige toename (+), stabiel (0), matige afname (-) en sterke afname (--).

Figuur 36 Het Icarusblauwtje houdt van kruidenrijke bermen

In Leiden nemen meerdere soorten sterk af. Een aantal algemene soorten, waaronder met name Bont Zandoogje en het Groot Koolwitje tonen wel duidelijk positieve trends. Vooral zorgelijk is de achteruitgang van het Bruin zandoogje en, in iets mindere mate, de Gehakkelde aurelia – terwijl deze soorten landelijk een meer stabiele trend vertonen. De afname van het Bruin zandoogje hangt nauw samen met de kwaliteit van het grasland.

9.4. Vogels

In vijf telronden zijn in het broedseizoen van 2023 9.810 vogels genoteerd, verdeeld over 72 soorten.

Van alle teljaren zijn de gegevens geanalyseerd op trends ten opzichte van 2004 (startjaar meetreeks). Sinds 2004 zijn 15 soorten matig of sterk afgenomen, en zitten 8 soorten in de lift.

Verder zijn over de meetreeks de volgende ontwikkelingen te vermelden:

Nederlandse naam	Leiden 2004-2023	landelijk 2012-2021
Aalscholver	onbekend	-
Blauwe reiger	-	+
Boerenwaluw	-	+
Boomkruiper	++	+
Ekster	+	+
Fitis	-	-
Fuut	+	+
Gierzwaluw	-	0
Gauwe gans	onbekend	+
Groenling	onbekend	0
Groene specht	-	+
Grote Canadese gans	onbekend	onbekend
Grutto	--	-
Halsbandparkiet	++	onbekend
Houtduif	+	+
Huismus	0	+
Kauw	0	-
Kievit	onbekend	-
Kleine mantelmeeuw	+	-
Kokmeeuw	--	-
Koolmees	0	+
Krakeend	onbekend	+
Merel	--	-
Nijlgans	onbekend	onbekend
Ooievaar	+	++
Pimpelmees	0	+
Putter	+	+
Spreeuw	--	+
Tijftjaf	onbekend	0

Nederlandse naam	Leiden 2004-2023	landelijk 2012-2021
Tureluur	--	-
Turkse tortel	-	-
Vink	onbekend	0
Visdief	onbekend	-
Wilde eend	--	-
Winterkoning	-	+
Zanglijster	--	+
Zilvermeeuw	--	-
Zwartkop	0	+

Overzicht vogeltrends voor Leiden, tegenover landelijke trends, met sterke toename (++), matige toename (+), stabiel (0), matige afname (-) en sterke afname (--).

Over de hele looptijd van het meetnet zijn twee soorten sterk toegenomen: de Halsbandparkiet en de Boomkruiper. Bij de Boomkruiper vond de grootste toename vooral plaats in de beginjaren; in de meest recente periode vlakken de aantallen af. De toename van beide soorten sluit aan bij de landelijke trend van groeiende populaties. Inmiddels is de Halsbandparkiet op vrijwel elk telpunt aanwezig. De Boomkruiper blijft afhankelijk van een ruim aanbod aan bomen, maar wordt tegenwoordig ook steeds vaker in de binnenstad gezien.

Uit het meetnet blijkt dat de Aalscholver, Grauwe gans, Grote Canadese gans, Nijlgans en Visdief duidelijk in aantal toenemen. De Visdief, een kwetsbare soort van de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels, heeft zich in deze periode zelfs gevestigd met een kolonie op het bedrijventerrein Roomburg. Opvallend is de sterke toename van ganzen in het stedelijk landschap, met name in Cronesteyn, maar ook zichtbaar in stadsparken en andere groengebieden met water. Grauwe ganzen broeden vooral in bosjes langs het water waar voldoende beschutting is.

Tussen 2004 en 2023 zijn de Fuut, Kleine mantelmeeuw, Ooievaar, Houtduif, Putter en Ekster matig in aantal toegenomen. De Houtduif is in deze periode uitgegroeid tot een echte stadsvogel en wordt inmiddels op vrijwel elk telpunt waargenomen, zelfs in sterk versteende omgevingen. Voor de Kleine mantelmeeuw, Ekster en Ooievaar vond de grootste toename vooral plaats in de beginjaren van het meetnet.

Tijdens de meetperiode zijn de Turkse tortel, Blauwe reiger, Winterkoning, Gierzwaluw, Groene specht, Fitis en Boerenzwaluw matig in aantal afgenomen. Voor de Winterkoning is de afname in de laatste twaalf jaar gestopt en blijft de stand stabiel laag. Bij de Boerenzwaluw is, ondanks de algemene achteruitgang, juist een lichte toename zichtbaar in de meer recente jaren. Daartegenover staat dat de Vink in deze recente periode significant is afgenomen. Opvallend is de trendbreuk bij de Turkse tortel: waar de soort eerder stabiel was, leidt een slechte score in 2023 nu tot een dalende trend, in lijn met de landelijke ontwikkeling.

Figuur 37 De aanwezigheid van de Tureluur neemt af, in lijn met de landelijke trend (foto: Bureau Stadsnatuur)

Tussen 2004 en 2023 is een sterke afname te zien bij de Wilde eend, Kokmeeuw (geen Leidse broedvogel), Zilvermeeuw, Tureluur, Grutto, Merel, Zanglijster, en Spreeuw. Behalve voor de Zanglijster en Spreeuw komt deze afname overeen met de landelijke trend. De Zanglijster en Spreeuw nemen landelijk wel toe, al varieert dit waarschijnlijk sterk per regio

9.5. Vleermuizen

In vier telronden (bij drie routes 3 telronden) zijn in 2023 1.005 vleermuizen genoteerd, verdeeld over 9 soorten.

Binnen de wisselende getelde aantallen vleermuizen over de meetnetjaren, zijn de volgende ontwikkelingen te vermelden:

Soort	Leiden 2004 - 2023	Landelijk 2015 - 2022
Gewone dwergvleermuis	+	+
Ruige dwergvleermuis	++	0
Laatvlieger	++	-
Rosse vleermuis	++	+

Overzicht vleermuistrends voor Leiden, tegenover landelijke trends, met sterke toename (++), matige toename (+), stabiel (0), matige afname (-) en sterke afname (--).

Waar de trend van de Laatvlieger voorheen matig toenam, is er nu sprake van een sterke groei. Landelijk is de Laatvlieger een kwetsbare soort en vertoont deze een matige afname. In 2008 werd de soort nauwelijks waargenomen, terwijl hij nu bij de laatste meetrondes regelmatig wordt geregistreerd.

Ook de Ruige dwergvleermuis toont een sterke toename tussen 2004 en 2023. Vanaf 2015 volgt Leiden de landelijke trend. Deze soort migreert, wat verklaart waarom goede en minder goede jaren zowel lokaal als landelijk overeenkomen. De Ruige dwergvleermuis is inmiddels een veelvoorkomende stadsbewoner, ook in de binnenstad, waar hij vaak verblijft in gebouwen nabij water.

Figuur 38 In Leiden komt de Rosse vleermuis veel voor (Foto: Bureau Stadsnatuur)

De meest algemene vleermuis in de stad blijft de Gewone dwergvleermuis. Deze soort is matig toegenomen over de gehele meetperiode, maar vertoont sinds 2015 een stabiele trend. Dit komt overeen met de constante resultaten in het aantal getelde dieren en de bezetting van de telpunten.

9.6. Citizen Science

Naast het gemeentebreed natuurmeetnet is de website www.waarneming.nl ook een waardevolle bron over soortenrijkdom in de gemeente. Dit is het grootste natuurplatform van Nederland dat iedereen in staat stelt om natuurwaarnemingen op te slaan en te delen. Bij de interpretatie van de aantallen moet wel bedacht worden dat hoe enthousiaster er geteld wordt door vrijwilligers hoe meer waarnemingen er zullen zijn.

Jaar	Aantal waarnemingen*	Aantal waargenomen soorten*	Aantal individuen die waarnemingen doen*
2015	8465	1160	
2016	8989	1273	348
2017	9999	1270	368
2018	10818	1616	390
2019	15504	2116	499
2020	20181	2739	688
2021	30428	2686	1459
2022	39435	2991	1403
2023	39608	2975	1499
2024	46254	3308	1501

**opname van aantallen goedgekeurde soorten op 2 april 2025, aantallen veranderen naarmate meer waarnemingen gevalideerd worden of waarnemingen met terugwerkende kracht worden toegevoegd, exclusief escapes (ontsnapte of verwilderde dieren of planten).*

Figuur 39 Gewoon sneeuwklokje in het Bos van Bosman (foto: K. van Zoest - KNNV)

9.6.1. Stinsenplanten in Leiden

In 2023 heeft de natuurvereniging KNNV onderzoek gedaan naar stinsenplanten in Bos van Bosman. Stinsenplanten zijn vroegbloeiende planten die als sierplant zijn aangevoerd en die standhouden als de omstandigheden goed zijn. Het milieu in dit bos voor deze planten is ideaal vanwege een voedselrijke bodem, die vochtig en luchtig is. Aanleiding was het gemeentelijke Investeringsprogramma Parken (IP Parken) dat in voorbereiding was (en uitvoering) om het park een opknapbeurt te geven. In de periode januari – mei heeft de plantenwerkgroep tweewekelijks door het terrein een ronde gelopen, waaraan

drie tot elf personen deelnamen. Daarnaast is zeven keer door de onderzoeksleider een individuele (aanvullende) zoektocht ondernomen. Er zijn 45 soorten gevonden die als stinsenplant beschouwd mogen worden. Dat is een groot aantal en wijst erop dat het Bos van Bosman een uitstekend milieu vormt voor deze plantengroep. Beeldbepalende soorten zijn het Gewoon sneeuwklokje, Bosanemoon, Boshyacint en Daslook.

Bijlage 1: Overzicht afgegeven omgevingsvergunningen

Deze bijlage geeft een overzicht met alle afgegeven omgevingsvergunningen in 2022, 2023 en 2024 waarbij een aanvraag is gedaan voor het vellen, verplaatsen of grootschalige snoei- en knotwerkzaamheden van bomen. Daar waar een storting in het bomenfonds is gedaan is dat ook opgenomen.

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/22/3341675	Morssingelterrein	3	Nee	
Z/22/3344322	Turkooislaan, Turkooislaan	5	Nee	
Z/22/3344354	Havenplein	1	Nee	
Z/22/3349509	Herensingel	1	Nee	
Z/22/3349518	Vlietweg nabij	2	Nee	
Z/22/3351955	Van Vollenhovenkade	1	Nee	
Z/22/3352141	Springerpad	1	Nee	
Z/22/3352815	Zijlsingel	2	Nee	
Z/22/3352821	Herensingel	1	Nee	
Z/22/3352828	Witte Singel	1	Nee	
Z/22/3352830	Vismarkt	1	Nee	
Z/22/3352833	Rembrandtpark	1	Nee	
Z/22/3353107	begraafplaats Rhijnhof	23	Nee	
Z/22/3354765	Vlietpark	7	Nee	
Z/22/3358820	Mecklenburgerstraat, Prinsenstraat, Os en Paardenlaan, Waldeck Pymontstraat, Louise de Colignystraat, Alexanderstraat, Dillenburgstraat, Lusthoflaan, Oranjestraat, Nassaustraart, Bufferkade, Seinpaalstraat, Spoorlaan	30	Ja	€ 41.741,00
Z/22/3363995	Blauwe Vogelweg, Warmonderweg, Van Beuningenlaan, Hogerbeetsstraat, Adriaan Pauwstraat, Nachtegaallaan, Leeuwerikstraat, Antonie Duycklaan	24	Nee	
Z/22/3369076	Kruitschip, Doezastraat	1	Nee	
Z/22/3370235	Brahmslaan	4	Nee	

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/22/3372608	Krefeldlaan	1	Nee	
Z/22/3373872	Vlietweg nabij	1	Nee	
Z/22/3381381	Gabriël Metzstraat	14	Nee	
Z/22/3383633	Gymnasiumpad	1	Nee	
Z/22/3385806	Ehrenfestweg	1	Nee	
Z/22/3386744	Vlietweg	2	Nee	
Z/22/3394792	Haagse Schouwweg, Hoge Morsweg, Lutulistraat	67	Nee	
Z/22/3403501	Paul Krugerstraat	1	Nee	
Z/22/3409025	Mangoweg	8	Nee	
Z/22/3410382	Vondellaan	1	Nee	
Z/22/3410762	Hoge Morsweg	1	Nee	
Z/22/3410785	Milanenhorst 1 t/m 11	2	Nee	
Z/22/3414042	Nieuweroord, Rijnsburgerweg	5	Nee	
Z/22/3414079	Boshuizerkade	2	Ja	€ 443,25
Z/22/3414225	Oegstgeesterweg	2	Nee	
Z/22/3414228	Leidse Hout, Van Slingelandtlaan	1	Nee	
Z/22/3414571	Leidse Hout, Oegstgeesterweg, Houtlaan	1	Nee	
Z/22/3414732	Voorschoterweg	1	Nee	
Z/22/3420920	Kanaalweg	30	Nee	
Z/22/3421972	Galileiweg	1	Nee	
Z/22/3429468	Plantage	1	Nee	
Z/22/3429481	Gemeente	1	Nee	
Z/22/3429486	Nickeriepad	1	Nee	
Z/22/3430704	Hoflaan	1	Nee	
Z/22/3430752	De Bazelstraat	1	Nee	
Z/22/3430872	Plesmanlaan, Einsteinweg	18	Nee	
Z/22/3430874	Aquamarijnstraat	1	Nee	
Z/22/3431765	Robert Boyleweg	81	Nee	
Z/22/3432377	Stalpaerthof	1	Nee	
Z/22/3432478	Vossiusplein	7	Nee	
Z/22/3434106	Schipholweg	43	Ja	€ 98.285,25
Z/22/3436356	Stevenshofdreef	1	Nee	

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/22/3436373	Willem Klooslaan	1	Nee	
Z/22/3437761	Rapenburg	1	Nee	
Z/22/3438089	Consciëntieplein	4	Nee	
Z/22/3439191	Schuttersveld	1	Nee	
Z/22/3439245	Tinbergenweg, Goliuspad	1	Ja	€ 2.743,00
Z/22/3445480	GORLAEUS COMPLEX, Einsteinweg	16	Nee	
Z/22/3449452	Verbeekstraat	2	Nee	
Z/22/3449992	Haarlemmerweg	1	Nee	
Z/22/3450724	Arendshorst	1	Nee	
Z/22/3450735	Arendshorst	5	Nee	
Z/22/3450757	Flanorpad	7	Nee	
Z/22/3452998	Sabastraat	6	Nee	
Z/22/3456250	Archimedesweg	45	Nee	
Z/22/3459943	Van Vollenhovenkade	2	Nee	
Z/22/3459956	Cronesteinpad	2	Nee	
Z/22/3459977	Herensingel	1	Nee	
Z/22/3461570	Europaweg, N206	333	Ja	€ 652.849,33
Z/22/3462431	Emmy Noetherweg	48	Nee	
Z/22/3467525	Kolffpad	1	Nee	
Z/22/3472823	Leidseweg, Haagweg	3	Ja	€ 3.849,51
Z/22/3476382	Zilverkarper	3	Nee	
Z/22/3477725	Kanaalpark	9	Nee	
Totaal		902		€ 799.911,34

Overzicht aangevraagde omgevingsvergunningen 2022 voor vellen of verplaatsen van bomen

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/23/3480534	Antonie Duycklaan	1	Nee	
Z/23/3480577	Bernhardkade	1	Nee	
Z/23/3480578	Beethovenlaan	6	Nee	
Z/23/3480596	Brahmslaan	1	Nee	
Z/23/3480628	Hommelveld	1	Nee	
Z/23/3480653	Knotterpad	1	Nee	
Z/23/3480669	Soestdijkkade	1	Nee	
Z/23/3484457	Hazewinkelstraat	1	Nee	
Z/23/3488805	Melchior Treublaan	2	Nee	
Z/23/3489345	Herensingel	1	Nee	
Z/23/3493387	Virulypad	2	Ja	€ 1.094,13
Z/23/3494438	Aletta Jacobslaan	1	Nee	
Z/23/3494446	Moddermanstraat	11	Nee	
Z/23/3495769	Jan Paetsplein	1	Nee	
Z/23/3495778	Witte Singel	1	Nee	
Z/23/3495779	Zijlsingel	1	Nee	
Z/23/3496923	Brandts Buyskade, Rogier van Otterloopad	1	Nee	
Z/23/3496941	Zijlsingel	1	Nee	
Z/23/3498205	Lekstraat, Zaanstraat	1	Nee	
Z/23/3499364	Schelpenkade t.h.v. huisnummers 2 t/m	1	Nee	
Z/23/3504416	Mosroos	1	Nee	
Z/23/3508125	Strobloem	1	Nee	
Z/23/3510998	Brandts Buyskade	5	Nee	
Z/23/3511517	Oppenheimstraat	4	Nee	
Z/23/3511541	Oegstgeesterweg	1	Nee	
Z/23/3511542	Zilverschoontuin	1	Nee	
Z/23/3511589	De Wetstraat	1	Nee	
Z/23/3511590	Luchtmansplein	1	Nee	
Z/23/3512344	Rooseveltstraat, Rooseveltstraat	1	Nee	
Z/23/3512386	Hoflaan	2	Nee	
Z/23/3517553	Einsteinweg	2	Nee	

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/23/3519661	Diamantplein, Granaatplein, Onyxstraat	10	Ja	€ 12.871,44
Z/23/3520410	Kapellenpad	1	Nee	
Z/23/3520868	Marie Diebenplaats	7	Ja	€ 22.393,00
Z/23/3523326	Sterrenwachtdaan	3	Nee	
Z/23/3523391	Koninginnelaan	1	Nee	
Z/23/3523393	Professorenpad	1	Nee	
Z/23/3524214	Stieltjesstraat	2	Nee	
Z/23/3524629	Jan van Goyenkade	1	Nee	
Z/23/3524630	Churchilllaan / achterzijde Jacques Urlusplantsoen 90-398	1	Nee	
Z/23/3524876	Jacques Perkstraat	1	Nee	
Z/23/3524877	Louis Couperusstraat	1	Nee	
Z/23/3524899	Professorenpad	2	Nee	
Z/23/3525969	Robijnhof	18	Nee	
Z/23/3527736	Telderskade	1	Ja	€ 4.964,82
Z/23/3538019	Cronesteyn	16	Nee	
Z/23/3541376	Stadspolderweg	18	Nee	
Z/23/3541487	Sloepenwal	1	Nee	
Z/23/3541508	Saffierstraat	1	Nee	
Z/23/3541510	Brahmslaan	1	Nee	
Z/23/3541571	Churchilllaan / achterzijde Jacques Urlusplantsoen 90-398, Haagweg	2	Nee	
Z/23/3541576	Munnikenstraat	1	Nee	
Z/23/3541585	Roodenburgerstraat	1	Nee	
Z/23/3541594	Emerentia Banningstraat	3	Nee	
Z/23/3541614	Drie Octoberstraat	1	Nee	
Z/23/3541820	Lindestraat	1	Nee	
Z/23/3541877	Molenaarspad	1	Nee	
Z/23/3542092	Witte Rozenstraat	1	Nee	
Z/23/3542093	Melchior Treublaan	5	Nee	
Z/23/3542994	Kiljanpad	7	Nee	
Z/23/3544325	Corantijnstraat	41	Nee	
Z/23/3548433	Cronesteyn	184	Nee	

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/23/3552522	Plesmanlaan	79	Ja	€ 109.851,00
Z/23/3559958	Voszegge	1	Nee	
Z/23/3559959	Mussenplaats	2	Nee	
Z/23/3560036	Jan Luykenlaan	1	Nee	
Z/23/3560038	Leliestraat	1	Nee	
Z/23/3560071	Balistraat	1	Nee	
Z/23/3560072	Bosrode	1	Nee	
Z/23/3560084	Schrijverspark	4	Nee	
Z/23/3560085	Utrechtse Veer	1	Nee	
Z/23/3560118	Nachtegaallaan	1	Nee	
Z/23/3560119	Rijn en Schiekade	1	Nee	
Z/23/3560143	Korte Vlietpad	1	Nee	
Z/23/3561587	Maliebaan	11	Nee	
Z/23/3561605	Veilingkade	11	Nee	
Z/23/3564568	Montgomerystraat	1	Nee	
Z/23/3565649	Boshuizerlaan	1	Nee	
Z/23/3565899	Boshuizerkade, Meerhof	2	Nee	
Z/23/3569541	Zoeterwoudsesingel	1	Nee	
Z/23/3571329	Saffierstraat	2	Nee	
Z/23/3572652	Kanaalweg	8	Nee	
Z/23/3573164	Zoeterwoudsesingel	1	Nee	
Z/23/3574426	Witte Singel	3	Nee	
Z/23/3574427	Witte Singel	1	Nee	
Z/23/3575075	Andries Schotkade	1	Nee	
Z/23/3575076	Hugo de Grootstraat	1	Nee	
Z/23/3575101	Magdalena Moonsstraat	1	Nee	
Z/23/3575113	Cobetstraat	1	Nee	
Z/23/3575128	Kasteelhof	3	Nee	
Z/23/3575383	Haagweg	1	Nee	
Z/23/3575680	Staringkade	1	Nee	
Z/23/3576683	Witte Singel	7	Nee	
Z/23/3577022	Drie Octoberstraat	2	Nee	
Z/23/3577023	Drie Octoberstraat	1	Nee	

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/23/3579251	Bloemistenlaan	1	Nee	
Z/23/3579252	Bakhuis Roozenboomstraat	1	Nee	
Z/23/3579409	Stadhouderslaan	1	Nee	
Z/23/3579410	Koninginnelaan	1	Nee	
Z/23/3579640	Lorentzkade	1	Nee	
Z/23/3581263	Lupinetuin	1	Nee	
Z/23/3581275	Akkerhoornbloem	1	Nee	
Z/23/3581880	Harriët Freezersingel	3	Nee	
Z/23/3585067	Wassenaarseweg	1	Nee	
Z/23/3585727	Lieveheersbeestjespad	36	Nee	
Z/23/3586213	Cronesteinkade	4	Nee	
Z/23/3586697	Marie Diebenplaats	36	Ja	€ 44.585,00
Z/23/3587267	Anna van Burenhof	1	Nee	
Z/23/3587279	Gooimeerlaan	2	Nee	
Z/23/3587329	Gymnasiumpad, Joop Vervoornpad	4	Nee	
Z/23/3587330	Korenbloem	1	Nee	
Z/23/3587382	Struikheide	3	Nee	
Z/23/3587388	Noachstraat	1	Nee	
Z/23/3587496	Huizingastraat	4	Nee	
Z/23/3591148	Cobetstraat	1	Nee	
Z/23/3591172	Octavialaan	1	Nee	
Z/23/3599438	Schelpenkade t.h.v. huisnummers 2 t/m	4	Nee	
Z/23/3606755	Buizerdhorst	1	Nee	
Z/23/3608569	Veluwemeerlaan	1	Nee	
Z/23/3608570	Korte Vlietpad	2	Nee	
Z/23/3608592	Boerenpad	1	Nee	
Z/23/3608593	Poelweteringpad	1	Nee	
Z/23/3608842	Zonnedauwtuin	2	Nee	
Z/23/3609989	Flanorpad	1	Nee	
Z/23/3612303	Haagweg	2	Nee	
Z/23/3612374	aanleg warmtetransportleidingen	55	Ja	€ 88.630,00
Totaal		722		€ 284.389,39

Overzicht aangevraagde omgevingsvergunningen 2023 voor vellen of verplaatsen van bomen

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomen-fonds J/N	Bedrag
Z/24/3628952	Lange Sint Agnietenstraat	1	Nee	
Z/24/3641844	Willem de Zwijgerlaan	2	Nee	
Z/24/3642361	Morsweg	1	Nee	
Z/24/3649530	Noordeinde	2	Nee	
Z/24/3655993	Jan van Houtkade	19	Nee	
Z/24/3669180	Haagweg	1	Nee	
Z/24/3688528	Jan Keldermansstraat	4	Nee	
Z/24/3691060	Stadspolderweg	4	Nee	
Z/24/3695249	Antonie Duycklaan	22	Nee	
Z/24/3697154	Lammenschansweg	5	Nee	
Z/24/3700400	Kuipers-Rietbergstraat, Kuipers-Rietbergstraat	12	Nee	
Z/24/3703584	Morssingel	84	Ja	€ 143.380,00
Z/24/3704299	Cronesteyn	713	Nee	
Z/24/3706307	Meeuwenzijde	1	Nee	
Z/24/3708485	Piet Paaltjenspad	1	Nee	
Z/24/3708643	Lammenschansweg	5	Ja	€ 6.538,00
Z/24/3709395	Cronesteinkade	4	Nee	
Z/24/3726982	Bachstraat	5	Nee	
Z/24/3729869	Havenkade	1	Nee	
Z/24/3737094	Zwartemeerlaan	1	Nee	
Z/24/3737141	Strobloem	1	Nee	
Z/24/3738320	Polderpark Cronesteyn	14	Nee	
Z/24/3746084	Papegaaisbolwerk	2	Nee	
Z/24/3751538	Plesmanlaan	8	Ja	€ 10.408,00
Z/24/3762991	Schubertlaan	1	Nee	
Z/24/3763003	Oppenheimstraat	1	Nee	
Z/24/3764015	Einsteinweg	27	Nee	
Z/24/3764075	Robijnstraat, Saffierstraat, Maansteenpad, Opaalstraat, Hoge Morsweg, Aquamarijnstraat, Carneoolstraat, Turkooislaan, Topaaslaan, Toermalijnstraat, Parelstraat, Kristalstraat	100	Nee	
Z/24/3766011	Vlietweg nabij	3	Nee	

BV-Nummer	Locatie	Aantal aangevraagde bomen	Storting Bomenfonds J/N	Bedrag
Z/24/3768722	Gooimeerlaan	1	Nee	
Z/24/3771834	Ligusterbes	1	Nee	
Z/24/3772352	Melissetuin	3	Nee	
Z/24/3773003	Polderpark Cronesteyn	1	Nee	
Z/24/3773535	Rigolettopad, Eduard van Beinumstraat, Churchillaan	23	Nee	
Z/24/3775672	5e Binnenvestgracht	2	Nee	
Totaal		1076		€ 160.326,00

Overzicht aangevraagde omgevingsvergunningen 2024 voor vellen of verplaatsen van bomen

Bijlage 2: Landelijke groenrapportages en onderzoeken

Leiden is net als andere gemeenten aan het zoeken naar goede indicatoren en datasets om de veranderingen in het groen en de biodiversiteit te kunnen meten. Uit deze en eerdere groenrapportages blijkt dat de data uit het beheersysteem van de gemeente niet echt geschikt zijn om analyses te maken over de trend van het groen in Leiden. Het betreft alleen het groen in eigendom van de gemeente en de cijfers fluctueren doordat het niet elke keer op exact dezelfde manier wordt ingemeten. Dit is ook logisch want deze data is bedoeld voor het beheer van het groen en niet voor het maken van analyses.

We kijken daarom naar landelijke en technologische ontwikkelingen om analyses te maken van het groen in de stad met behulp van satellietdata. We hebben ervaring opgedaan met de Bomen-Monitor om meer inzicht te krijgen in het bomenbestand van de gemeente, ook op privaat terrein (Z/23/3571508). Het is echter wel goed om te beseffen dat er nog steeds beperkingen zijn aan deze data en het bovendien kostbaar is om deze analyses uit te laten voeren. Het is dan ook goed om te zien dat er landelijke initiatieven zijn om deze data beschikbaar te stellen voor gemeenten.

Klimaat-effectatlas

Een landelijk initiatief om data voor gemeenten beschikbaar te stellen is de Klimaat-effectatlas. De Basiskaart Groen en Grijs laat per buurt voor het jaar 2020 zien hoeveel procent van de buurt bestaat uit bomen, uit laag groen en uit grijs. Binnen de buurt geeft de kaart een uitsplitsing tussen onder meer openbaar en niet-openbaar terrein.

De kaart is een handig hulpmiddel om te bepalen welke wijken erg verstedend zijn en of de opgave voor vergroening vooral in de openbare of de private ruimte ligt. Op het moment dat deze data jaarlijks geüpdate gaat worden kan deze mogelijk ook gebruikt worden voor monitoring.

Percentage groen					
>50 %	40-50 %	30-40 %	20-30 %	10-20 %	0-10 %
Raadsherenbuurt	Fortuinwijk-Zuid	Leedewijk-Noord	Gasthuiswijk	Levendaal-Oost	d'Oude Morsch
Klein Cronestein	Professorenwijk-Oost	Zijlwijk-Noord	Professorenwijk-West	Cronestein	Pieterswijk
Merenwijk-Centrum	Oostvliet	Burgemeesterswijk	Noorderkwartier	Havenwijk-Zuid	Noordvest
Vogelwijk	Fortuinwijk-Noord	Dobbewijk-Noord	Zijlwijk-Zuid	Pesthuiswijk	Marewijk
		Houtkwartier	Haagweg-Zuid	Groenoord	De Camp
		Slaaghwijk	Meerburg	Pancras-West	
		Hoge Mors	Rijndijkbuurt	Pancras-Oost	
		Boshuizen	Kloosterhof	Stationskwartier	
		Roomburg	Schenkwijk	De Waard	
		Leedewijk-Zuid	De Kooi	Molenbuurt	
		Lage Mors	Waardeiland		
		Vreewijk	Transvaalbuurt		
			Havenwijk-Noord		
			Haagweg-Noord		
			Leeuwenhoek		
			Dobbewijk-Zuid		
			Academiewijk		
			Levendaal-West		
			Tuinstadwijk		

Percentage grijs privaat terrein				
<50	50-60	60-70	70-80	80-90
Oostvliet	Noorderkwartier	Hoge Mors	Pancras-Oost	De Waard
Vreewijk	Rijndijkbuurt	Waardeiland	d'Oude Morsch	Dobbewijk-Zuid
Burgemeesterswijk	Academiewijk	Houtkwartier	Haagweg-Noord	Groenoord
Vogelwijk	Gasthuiswijk	Pancras-West	Levendaal-West	Dobbewijk-Noord
Raadsherenbuurt	Havenwijk-Noord	Merenwijk-Centrum	Pesthuiswijk	Stationskwartier
Klein Cronestein	Fortuinwijk-Noord	Molenbuurt	Roomburg	Noordvest
	Professorenwijk-West	Tuinstadwijk	Havenwijk-Zuid	Leeuwenhoek
	Zijlwijk-Zuid	Levendaal-Oost	Lage Mors	
	Boshuizen	Pieterswijk	Kloosterhof	
	Meerburg	De Kooi	Cronestein	
	Professorenwijk-Oost	Leedewijk-Zuid	Schenkwijk	

Percentage grijs privaat terrein				
		Transvaalbuurt	Slaaghwijk	
		Leedewijk-Noord	De Camp	
		Marewijk		
		Haagweg-Zuid		

Een analyse van de data geeft een beeld van de meer en minder versteende buurten in Leiden. De meest versteende buurten zijn te vinden in de buurten van de binnenstad. De top 5 meest versteende buurten zijn de Marewijk, Pieterswijk, De Camp, Oude Morsch en Noordvest. De top 5 groenste buurten zijn de Raadsherenbuurt, Merenwijk-Centrum, Klein Cronestein, Vogelwijk en Fortuinwijk-Zuid. De wijken komen overeen met de resultaten van de Groenmonitor uit 2021 en het onderzoek van Natuur en Milieu “Stad van Steen” (2022).

Ongeveer de helft van de oppervlakte van de stad is in eigendom van inwoners en andere stakeholders. Dat betekent dat de klimaatadaptatie en vergroening niet alleen in het openbaar gebied opgelost kan worden. Daarom moeten we inwoners, corporaties, bedrijven en ondernemers actief betrekken en stimuleren om maatregelen te nemen op eigen terrein. In de wijken De Waard, Dobbewijk-Zuid, Groennoord, Stationskwartier, Leeuwenhoek is een groot deel van het verhard oppervlak privaat terrein. Deze data geeft aanleiding om vooral in deze wijken verder te onderzoeken wat de eigendomsverhoudingen zijn van de private partijen, en welke middelen dan interessant zijn om deze private partijen ook aan te sporen bij te dragen aan de vergroening.

Het blijft wel goed om te realiseren dat het analyse met een indeling op CBS niveau betreft. Het is goed om nader te kijken naar de buurt. Wijken als de Gasthuiswijk en de Waard scoren niet erg groen, maar dit komt vooral doordat de erg versteende bedrijventerreinen binnen de CBS buurtgrenzen vallen. Omgekeerd scoort de Raadsherenbuurt erg groen, maar hier valt de Leidse Hout binnen de CBS buurtgrens.

Nationaal Dashboard Toekomstbestendige Leefomgeving

Een andere initiatief is het [Nationaal Dashboard Toekomstbestendige Leefomgeving](#). Met dit initiatief wordt de Nederlandse leefomgeving in kaart gebracht op de thema's klimaat, gezondheid en biodiversiteit. Het geeft invulling aan de KPI's van de Landelijke maatlat, GIOS (het integrale en interdepartementale programma Groen in en om de stad) en Collectief Natuurinclusief voor zover dit mogelijk is. Het heeft tot doel om overzicht te geven voor gemeenten. Iedereen heeft gratis toegang tot de basisinzichten én tot de indicatieve labelscores per wijk en buurt. Voor verdiepende inzichten is een login vereist. Op dit moment hebben we deze als gemeente Leiden nog niet aangeschaft. Het dashboard is net gelanceerd en we hebben onlangs zelf een analyse laten maken van de richtlijnen klimaatadaptief bouwen op buurtniveau. Tot de verdiepende inzichten behoren meer gedetailleerde scores op indicatoren zoals hittestress, wateroverlast en de 3-30-300 regel, alsmede extra toelichtingen en streefwaarden. Het is wel interessant dat deze informatie landelijk beschikbaar komt, zodat we in de toekomst deze analyses niet meer zelf hoeven uit te voeren. De 3-30-300-regel betekent dat iemand vanuit elke woning drie bomen ziet. Vervolgens of 30% van een wijk in de schaduw van een boom valt. En daarna of er vanuit elke woning op 300 meter afstand een verkoelend parkje is. Of een andere groene koele plek waar je iets leuks kunt doen, ook als het erg warm is.

Het Nationaal Dashboard Toekomstbestendige Leefomgeving wordt gevoed met de meest actuele en nauwkeurige (geo)data die beschikbaar is. Hierbij wordt het grondgebruik in Nederland geïnventariseerd. De databronnen, richtlijnen en klimaatmodellen die het Nationaal Dashboard Toekomstbestendige Leefomgeving gebruikt zijn o.a. afkomstig van NL Greenlabel, het Kadaster, Cobra Groeninzicht, RIVM, Nationaal Georegister en het Tygron Geodesign platform. In het Dashboard wordt per indicator toegelicht welke databronnen eraan ten grondslag liggen.

Onderzoek “Tekort aan groen in Nederlandse steden”

Er is nog weinig landelijke data beschikbaar waar de data van meerdere jaren met elkaar vergeleken worden. Een voorbeeld van een onderzoek waar dat wel is gedaan, is het onderzoek “Tekort aan groen in Nederlandse steden” van Natuur en Milieu (2024). In dit rapport wordt de verstening in 2024 van de openbare ruimte van de 32 grootste gemeenten beschreven en vergeleken met 2019. Alle buurten binnen deze gemeenten vanaf vijfhonderd woonadressen zijn onderzocht op basis van luchtfoto’s en de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT).

Uit dit onderzoek blijkt dat ondanks de toenemende aandacht voor de waarde van groen en vergroening, er minder buurten zijn gaan voldoen aan de groennormen van 75m² openbaar groen per woning in de buurt en de aanwezigheid van ten minste 1 hectare aaneengesloten openbaar gebied in de buurt.

Dit geldt ook voor Leiden, maar dit komt vooral doordat het aantal woonadressen enorm is toegenomen. Het aantal m² groene ruimte in de buurt is ongeveer gelijk gebleven. Het toepassen van een groennorm gekoppeld aan het aantal m² groen per woning lijkt niet erg realistisch in een verdichte stad met een opgave om nog meer te verdichten. Dit zie je ook in de andere steden, de afname van het groen per woning komt vooral door de verdichting. Het totaal aantal m² groen in de stad blijft ongeveer gelijk of soms zelfs een lichte stijging.

Vergelijking met andere steden					
	Toename aantal inwoners 2024 t.o.v. 2019	Gemiddeld m2 publiek groen per woonadres in 2019	Gemiddeld m2 publiek groen per woonadres in 2024	Gemiddeld m2 publiek groen per woonadres (verschil absoluut)	Gemiddeld m2 publiek groen per woonadres (verschil %)
Leiden	16.713	88	80	-8	-8,8%
Amersfoort	8.233	106	84	-22	-21,0%
Delft	7.522	65	61	-4	-6,7%
Dordrecht	4.102	103	85	-18	-17,1%

Leiden

Gemeente Leiden
Postbus 9100
2300 PC LEIDEN